

**Pregledni rad**

**UDK 006.85:657.635-051**

**DOI 10.7251/SVA1816241V**

# **PROFESIONALNA EDUKACIJA REVIZORA I KVALITET REVIZIJE NAKON PROMJENA U RAČUNOVODSTVENOM REGULATORNOM OKVIRU**

**Svjetlana Vranješ, viši asistent<sup>1</sup>**

Ekonomski fakultet Banja Luka

**Apstrakt:** Poslovno okruženje, regulatorna tijela i promjene u računovodstvenoj i revizijskoj legislativi značajno utiču na edukaciju revizora, kao i na sam kvalitet revizije. Ovaj rad nastoji da objasni kako ovi faktori dovode do povećane potrebe za kontinuiranim usavršavanjem računovođa i revizora. Dok se promjena u Međunarodnim standardima revizije (MSR) i Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS) smatraju internim promjenama u računovodstvenoj profesiji, Bazel III se razmatra kao jedan od eksternih faktora koji je doveo do promjena u bankarskom sektoru što je uzrokovalo i potrebu revizora da savladaju te promjene i nova saznanja primijene u procesu revizije. Ovaj rad prikazuje konceptualni okvir računovodstvenih i revizijskih standarda i Bazela III, kao i njihov uticaj i povezanost sa kvalitetom revizije.

**Ključne riječi:** *revizor, Međunarodni standardi revizije, Međunarodni standardi računovodstva, kvalitet revizije, Bazel III.*

## **UVOD**

Različite promjene u zakonskoj i profesionalnoj regulativi poslovnog okruženja pravnog lica, kao i promjene u Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS) i Međunarodnim standardima revizije (MSR) imaju određene efekta na revizore kao odgovorne osobe koje sprovode reviziju i daju mišljenje o finansijskim izvještajima. Efekti koje izmjene profesionalne regulative stvaraju dovode do potrebe za upoznavanjem revizora sa istim kroz različite vidove edukacije. Kako se izvrši neka promjena u računovodstvenim i revizijskim standardima ili dođe do određenih zakonskih promjena u nekim oblastima, kao što su na primjer Bazel III, izvještaji o društvenoj odgovornosti pravnih lica, izvještavanje o porezima po zemljama, onda nastane potreba da se i revizori edukuju o novitetima kako bi bili osposobljeni da pruže što kvalitetnije revizijske usluge. Posljedica ovih promjena su i povećanje troškova revizorskih kuća koji se

---

<sup>1</sup> Svjetlana Vranješ, ma, Ekonomski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, e-mail: svjetlana.vranjes@ef.unibl.org.

odnose na edukaciju zaposlenih. U nastavku rada, poseban akcenat će biti na konceptualnom okviru međunarodnih računovodstvenih standarda i standarda revizije, kao i promjenama koje je donio Bazel III vezano za reviziju u bankarskom sektoru.

Kada govorimo o kvalitetu revizijskih usluga, sasvim je opravdano govoriti o njegovoj povezanosti sa edukacijom revizora. Veza između kvaliteta pruženih revizijskih usluga i edukacije revizora je jaka iz razloga što kvalitetne revizijske usluge mogu da pruže samo revizori koji pohađaju kontinuiranu edukaciju, prate promjene koje se dešavaju u računovodstvenoj i revizijskoj profesiji i primjenjuju stečena saznanja u praksi. Javno mnjenje sigurno ima spremljen odgovor na pitanje o kvalitetu revizije kojim se podrazumijeva da revizija isključuje svaku grešku ili nizak nivo tolerisanja grešaka ili, tačnije rečeno, da su revizijski izvještaji za koje je revizor dao pozitivno mišljenje potpuno tačni, da u njima nema pogrešnih iskaza. Sa druge strane, članovi revizijske profesije ovo pitanje posmatraju sa drugog aspekta gdje nastoje da kvalitet revizijskih usluga koje oni pružaju unaprijede što je više moguće i poboljšaju sve indikatore koji utiču na taj kvalitet. Stoga, revizorske kuće nastoje da se fokusiraju na profesionalnu edukaciju kroz inoviranje procesa revizije, odanost pridržavanju profesionalnih revizijskih standarda, postizujući kredibilitet i svoj ugled kod klijenata. Cilj rada je da istakne kako određene promjene u računovodstvenoj regulativi i poslovnom okruženju utiču na samu edukaciju revizora i kvalitet revizijskih usluga

## MEĐUNARODNI RAČUNOVODSTVENI I REVIZIJSKI STANDARDI

Zakonom o računovodstvu i reviziji Republike Srpske utvrđeno je da propisi iz oblasti računovodstva i revizije koji se primjenjuju u Republici Srpskoj podrazumijevaju Međunarodne računovodstvene standarde (MRS), Međunarodne standarde finansijskog izvještavanja (MSFI), Međunarodne standarde finansijskog izvještavanja za male i srednje entitete (MSFI za MSE), Međunarodne standarde revizije (MSR), Međunarodne računovodstvene standarde za javni sektor (MRSJS), Kodeks etike za profesionalne računovođe i prateća uputstva, objašnjenja i smjernice koje donosi Odbor za međunarodne računovodstvene standarde i sva prateća uputstva, objašnjenja ismjernice koje donosi Međunarodna federacija računovođa.

**Međunarodni računovodstveni standardi (International Accounting Standards – ISA)** su izdati da bi investitori iz različitih zemalja mogli razumjeti finansijske izvještaje u svim zemljama u kojima ulažu i da bi mogli da donose razumne odluke kako bi multinacionalne kompanije, prilikom vođenja poslova svojih zavisnih preduzeća u različitim zemljama, mogle pri izradi finansijskih izvještaja primijeniti ista računovodstvena pravila, bez obzira na zemlju u kojoj se neko od zavisnih preduzeća nalazi.

Primjenom MRS i MSFI zahtijeva se prezentovanje finansijskih izvještaja opšte namjene i konsolidovanih finansijskih izvještaja uporedivih

sa finansijskim izvještajima iz prethodnih perioda i finansijskim izvještajima drugih subjekata izvještavanja u istoj ili sličnoj grani djelatnosti. Da bi se postigao ovaj cilj, standardima se daju smjernice u vezi strukture i sadržaja finansijskih izvještaja, utvrđuju opšta načela i principi koji trebaju zadovoljiti u pripremi i prezentaciji finansijskih izvještaja.

Neka od opštih načela koja treba zadovoljiti u procesu pripreme finansijskih izvještaja su pošteno (fer) prikazivanje, poštovanje usvojenih računovodstvenih politika i procjena, načelo stalnosti, načelo nastanka poslovnog događaja, načelo uzročnosti i opreznosti, dosljednost u prikazivanju, načelo pojedinačne procjene, značajnost i pravila grupisanja bilansnih pozicija, kao i obavezno prikazivanje uporednih informacija.

**Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja (International Financial Reporting Standards – IFRS)** nastali su kao rezultat projekta poboljšanja Međunarodnih računovodstvenih standarda. Dinamične promjene u globalnom poslovnom okruženju prouzrokovale su kontinuiranu promjenu prethodno utvrđenih standarda, posebno onih koji se odnose na finansijsku aktivu i pasivu, što utiče na izmjene postojećih ili usvajanje novih standarda. MSFI postavljaju zahtjeve za priznavanje, mjerenje, prezentaciju i objavljivanje, koji se odnose na transakcije i događaje bitne za opštu namjenu finansijskih izvještaja. MSFI se primjenjuju na sve finansijske izvještaje opšte namjene. Takvi finansijski izvještaji su usmjereni ka opštim informacionim potrebama širokog kruga korisnika, na primjer, akcionara, kreditora, zaposlenih i javnosti uopšte. Cilj finansijskih izvještaja jeste da obezbijede informacije o finansijskom položaju, uspješnosti i tokovima gotovine nekog pravnog lica, a koje su potrebne njihovim korisnicima radi donošenja poslovnih odluka<sup>2</sup>.

Sa sve većom primjenom Međunarodnih računovodstvenih standarda, logički se nametnula potreba za odgovarajućim međunarodnim revizijskim standardima. Revizijske standarde su zahtijevale multinacionalne kompanije kojima je bila potrebna konzistentna, visoko kvalitetna revizija finansijskih izvještaja, opšteprihvaćena u svijetu<sup>3</sup>. Baš kao što međunarodni investitori mogu bolje da shvate finansijske izvještaje pravljenе u drugim zemljama, ako su bazirani na Međunarodnim računovodstvenim standardima, isto tako, sigurnost tih investitora u vjerodostojnost finansijskih izvještaja će biti utoliko veća, ukoliko znaju da se mogu osloniti na standarde usvojene i primjenjene od strane revizora neke druge zemlje. Ako neki investitor zna da su revizijski standardi koji se primjenjuju u drugoj zemlji istovjetni revizijskim standardima koji se koriste u njegovoj zemlji, tada će mišljenje revizora, koji nije iz njegove zemlje, garantovati istu vjerodostojnost finansijskih izvještaja u drugim zemljama.

---

<sup>2</sup> Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja, Savez računovođa i revizora Republike Srpske, 2004., str. 9.

<sup>3</sup> Hayes, R., Dassen, R., Schilder, A. and Wallage, P. (2005). Principles of Auditors: An Introduction to International Standards on Auditing. Pearson Education Limited: Edinburgh, p.7.

**Međunarodni standardi revizije (International Standards on Auditing – ISA)** su profesionalni standardi za obavljanje eksterne revizije finansijskih izvještaja koji sadrže osnovne principe, bitne postupke i smjernice koje služe kao vodič za revizorsku praksu. MSR objavljuje Međunarodna federacija računovođa (International Federation of Accountants – IFAC) preko Odbora za Međunarodne standard revizije i uvjeravanja (IAASB). IAASB uvažava činjenicu da u svakoj zemlji postoji zakonska i druga regulativa prakse revizije finansijskih izvještaja. Nacionalni standardi u zemljama članicama se razlikuju po form i sadržaju. IAASB izdaje MSR sa ciljem da oni budu međunarodno prihvaćeni.

MSR sadrže osnovne principe, bitne postupke i smjernice koje služe kao vodič za revizorsku praksu. Oni obuhvataju opšte ciljeve nezavisnog revizora, uslove angažovanja, pitanja vezana za kontrolu kvaliteta revizije finansijskih izvještaja, odgovornosti revizora, te ostala ključna pitanja karakteristična za proces revizije. Međunarodni standardi revizije bez obzira na njihov međunarodni karakter nemaju intenciju da umanjuju značaj zakonske regulative u zemljama članicama. U slučaju kad je lokalna regulativa u suprotnosti sa MSR, organizacije članovi IFAC – a imaju obavezu da se pridržavaju obaveza koje proističu iz članstva što znači da moraju primjenjivati MSR<sup>4</sup>.

### BAZEL III

Globalna finansijska kriza koja je 2008. godine pogodila SAD, a kasnije se proširila i na ostale svjetske ekonomije dovela je u pitanje ispravnost, konzistentnost i održivost postojeće pravne regulative i ukazala na nužnost uvođenja dodatnih, oštrijih mjera i pravila u bankarskom sektoru. Bazelski komitet za superviziju banaka je 13. decembra 2010. Godine objavio finalni okvir Bazela III koji je za cilj imao jačanje pravila međunarodnog kapitala i njegovu likvidnost u bankarskom sektoru<sup>5</sup>. Bazel III predstavlja „globalni regulatorni okvir za stabilnije banke i bankarske sisteme, koji se sastoje od obuhvatnog seta reformskih mjera za podršku osnovnom konceptu – sposobnosti bankarskog sektora da apsorbuje šokove koji nastaju iz finansijskih i ekonomskih stresova, bez obzira na izvor, kroz unapređenje upravljanja rizicima u bankama i transparentnost u njihovom radu“<sup>6</sup>. Bazel III ne predstavlja samo odgovor na tadašnju finansijsku krizu, nego prikazuje želju i nastojanje Bazelskog komiteta da ojača regulatorni okvir banaka, superviziju banaka i upravljanje rizicima u bankarskom sektoru.

---

<sup>4</sup> Andrić M., Krsmanović B, Jakšić D. (2009). *Revizija, teorija i praksa*, Ekonomski fakultet Subotica, Subotica, str. 76.

<sup>5</sup> Radenković Jocić A., Stanković J., Anđelković Pešić M. (2012.). *Harmonizacija regulative o upravljanju rizikom u bankarskom sektoru Srbije*, Teme, Univerzitet u Nišu, Niš, str. 1193 – 1213.

<sup>6</sup> Matić V. (2011). *Bazel III*, Bankarski rizik 21, Ekoleks, str. 178-181. Dostupno na: [http://www.ubs-asb.com/Portals/0/Casopis/2011/1\\_2/B01-02-2011-Ekoleks.pdf](http://www.ubs-asb.com/Portals/0/Casopis/2011/1_2/B01-02-2011-Ekoleks.pdf) (14.12.2017.)

Smisao Bazela III ogleda se u povećanju kvaliteta regulacijskog kapitala u kojem se primarni kapital (Tier 1) povećava sa 2% na 4.5% . Treći nivo kapitala (Tier 3), regulisan po Bazelu II kao sekundarni kapital, postepeno se ukida. Umjesto ovog kapitala koji je služio za pokriće tržišnog rizika, uvodi se od 2016. godine zaštitni sloj kapitala. Zaštitni sloj kapitala bi služio za obezbjeđenje primarnog kapitala u vrijeme finansijskih kriza, a po kvalitetu bi trebao biti jednak primarnom kapitalu (Tier 1). U slučaju da se naruši zaštitni sloj kapitala banke ne bi imale pravo isplaćivati dividende i bonuse<sup>7</sup>. Primarni kapital (Tier 1) konzistentan je sa akcijskim kapitalom i denifiše se kao permanentni akcijski kapital koji je jednak emitovanim i u potpunosti plaćenim običnim akcijama i nekumulativnim trajnim preferencijanim akcijama i obelodanjenih rezerva ( kao što su premija akcija, izdržani profit, generalne rezerve i legalne rezerve). Primarni kapital je mjera sposobnosti banke da pokrije buduće gubitke. Sekundarni kapital (Tier 3) može biti korišćen za tržišne rizike uključujući devizni rizik i rizik određenih roba<sup>8</sup>.

Kapital po Tieru 1 se povećava na 7% po osnovu zaštitnog sloja kapitala od 2,5% što predstavlja dobar odbrambeni mahanizam za finansijske šokove koji se mogu desiti u budućnosti. Sa primjenom zaštitnog sloja kapitala, stopa adekvatnosti kapitala će, umjesto 8%, iznositi 10.5%. Međutim, sve dok je omjer osnovnog kapitala 4,5%, banke nisu dužne da se prilagođavaju novim kapitalnim zahtjevima prikazanim u tabeli broj 1.

Tabela br.1 Faze usklađivanja sa novim kapitalnim zahtjevima po Bazelu III

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
<b>Min. omjer primarnog kapitala</b>	3,5 %	4,0 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %	4,5%	4,5%
<b>Zaštitni sloj kapitala</b>				0,63 %	1,25 %	1,87 %	2,5%
<b>Min. omjer primarnog kapitala uvećan za zaštitni sloj kapitala</b>	3.5 %	4,0 %	4,5 %	5,13 %	5,75 %	6,38 %	7,0%
<b>Minimum Tier 1 kapitala</b>	4,5 %	5,5 %	6,0 %	6,0 %	6,0 %	6,0%	6,0%
<b>Min. ukupni kapital uvećan za zaštitni kapital</b>	4.5 %	5,55 %	6,0 %	6,63 %	7,25 %	7,9%	8,5%
<b>Min. ukupni kapital</b>	8%	8%	8%	8%	8%	8%	8%

<sup>7</sup> Galijašević Z., Vujnović-Gligorić B. (2012). *Mogući efekti primjene Basela III u bankarskom sektoru BiH*, Časopis za ekonomiju i tržišne komunikacije, II (II), str. 357-366.

<sup>8</sup> Lukić R. (2010). *Revizija u bankama*, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta, Beograd, str.104.

<b>Min. ukupni kapital uvećan za zaštitni kapital</b>	8%	8%	8%	8,63 %	9,25 %	9,88 %	10,5 5%
---	----	----	----	--------	--------	--------	---------

Izvor: Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, 2011.

Prema Bazelu III državni regulatori imaju pravo uvođenja protucikličnog sloja kapitala u visini do 2.5%, što bi povećalo stopu adekvatnosti kapitala na 13%. Kada je riječ o omjeru likvidnosti Bazel III definiše minimalne standarde upravljanja likvidnošću kroz sljedeća dva indikatora<sup>9</sup>:

1. Liquidity Coverage Ratio (LCR) koji uspostavlja standard upravljanja kratkoročnom likvidnošću, koja omogućava da banka izdrži 30-dnevni finansijski poremećaj likvidnost:

$$\frac{\text{visoka likvidna imovina}}{\text{neto odliv novca u 30 dana}} \geq 1$$

2. Net stable Funding Ratio (NSFR) koji uspostavlja standard upravljanja strukturnom, odnosno dugoročnom likvidnošću:

$$\frac{\text{dostupni stabilni izvori}}{\text{potrebni stabilni izvori}} \geq 1$$

Odredbe definisane Bazelom III se primjenjuju na banke, osiguranja i privredne subjekte. Bazel III je baziran na tri osnovna stuba koja čine: 1. kapitalni zahtjevi za likvidnost, 2. supervizorski nadzor i 3. javna objava i tržišna disciplina.

## KVALITET REVIZIJE

Međunarodni standard revizije 220 - Kontrola kvaliteta u procesu revizije finansijskih izvještaja propisuje standarde i pruža smjernice o kontroli kvaliteta usluga revizije finansijskih izvještaja i gdje je to primjenjivo – drugih usluga revizija, tako što obavezuje druge revizorske firme koje podliježu zahtjevima MSKK 1, ili kontrole kvaliteta koje može pružiti uvjeravanje u razumnoj mjeri<sup>10</sup>:

- Da firma i njeni zaposleni rade u skladu sa standardima profesije i regulatornim zakonskim uslovima
- Da su izvještaji revizije, koje je sačinila firma ili partner odgovoran za angažovanje, primjereni okolnostima.

<sup>9</sup> Galijašević Z., Vujnović-Gligorić B. (2012). *Mogući efekti primjene Basela III u bankarskom sektoru BiH*, Časopis za ekonomiju i tržišne komunikacije, II (II), str. 357-366.

<sup>10</sup> Međunarodni standardi i saopštenja revizije, kontrole kvaliteta, pregleda, ostalih uveravanja i srodnih usluga. (2011). Beograd: Savez računovođa i revizora Srbije sa Savezom računovođa i revizora Republike Srpske i Institutom sertifikovanih računovođa Crne Gore.

Navedene obaveze revizorskih firmi imaju za cilj da obezbijede da se sve revizije obavljaju u skladu sa profesionalnim standardima i primjenjivim regulatornim i zakonskim zahtjevima i da je Izvještaj revizora sačinjen u skladu sa okolnostima. Time se doprinosi ostvarenju opšteg cilja revizije, obezbjeđuje visok kvalitet obavljenog revizorskog ispitivanja, adekvatno mišljenje i povjerenje u Izvještaj nezavisne revizije finansijskih izvještaja. Aktivnosti ispitivanja kvaliteta koje se preduzimaju nakon završetka revizijskih procedura predstavljaju osiguranje kvaliteta. Mjere kontrole kvaliteta trebaju osigurati da se revizije provode, pravovremeno, sveobuhvatno, adekvatno i dokumentovano.

Da bi se omogućilo osiguranje kontrole kvaliteta, revizorska institucija treba utvrditi kriterijume za vrednovanje revizijskog rada, kojih se zatim trebaju pridržavati i revizori i menadžment. Kontrola kvaliteta u fazi planiranja zahtjeva sigurnost da se revizijski resursi koriste na najučinkovitiji mogući način i da se koriste za ostvarivanje ciljeva najvišeg prioriteta. U fazi izvođenja revizije bitno je da svi članovi tima jasno razumiju revizijske zadatke i kako ih izvoditi. Kontrola kvaliteta u fazi revizorskog izvještavanja trebalo bi da osigura da prikupljeni revizijski dokazi podupiru sve navode, tvrdnje, nalaze i zaključke. Svaka organizacija koja provodi reviziju treba uvesti prikladan interni sistem za kontrolu kvaliteta koji pokriva sve faze revizije.

### **BAZEL III I EDUKACIJA REVIZORA**

Kada je riječ o efikasnom upravljanju banke, odgovornost je na svim učesnicima u banci, pa time i reviziji – odboru za reviziju, internoj reviziji i eksternoj reviziji. Zbog svjetske finansijske krize 2008. godine koja je svoje temelje našla u bankarskom sektoru, došlo je i do jačanja uloge revizije u ovom sektoru. Poslije krize su proizašle mnoge izmjene u regulativama kao posljedice krize, a te izmjene su zahtijevale da se revizori dodatno edukuju. Bazel III je kroz sve tri svoje odredbe značajno uticao na proces revizija u bankarskom sektoru jer je tražio više znanja iz oblasti rizika, propisa, te javne objave i transparentnosti banaka.

**Kapitalni zahtjevi i zahtjevi za likvidnost.** Glavno težište interne revizije je postala procjena svih rizika koji prijete poslovanju banke. Nestabilnosti na finansijskim tržištima te ubrzane promjene u bankarstvu dovele su do toga da rizik u bankarstvu postane najaktuelniji i jedan od najznačajnijih rizika. Budući da preuzimanjem rizika i upravljanjem istim banke ostvaruju prihode, unutar poslovnih politika banaka upravljanje rizicima predstavlja jedan od najvažnijih dijelova poslovanja banaka. Prema tome, edukacija revizora u oblasti upravljanja i procjene rizika u bankarstvu je neophodna kako bi revizori bili osposobljeni da obavljaju reviziju banke. Potrebno je da su upoznati sa svim detaljima sljedećih rizika:

➤ Kreditni rizik je rizik gubitka zbog dužnikovog neispunjavanja obaveze prema banci. Što je veći kreditni rizik, to je i rizik da banake ostvare gubitak veći.

➤ Tržišni rizici (kamatni, devizni i drugi) su rizici od gubitaka zbog promjene kamatnih stopa, kurseva stranih valuta, cijene vrijednosnih papira, raznih finansijskih instrumenata i drugih tržišnih rizika.

➤ Operativni rizik je rizik direktnog ili indirektnog gubitka prouzrokovanog neadekvatnim ili lošim internim procesima, osobljima i sistemima ili eksternim događajima.



Slika br.1 Uticaj Bazela III na edukaciju revizora

Uloga i značaj stručnjaka za računovodstvo i reviziju dobilo je na važnosti u tržišnim uslovima poslovanja tj. uslovima finansijskih kriza kao dio procesa nadzora nad bankama. Oni mogu nadzornim institucijama da ukažu na činjenice koje mogu ugroziti stabilnost banke ili bankarskog sistema<sup>11</sup>.

**Supervizorski nadzor.** Stub 2 Bazela III se odnosi, kao što smo mogli vidjeti na regulatorni okvir za kreditne institucije kao i supervizorski regulatorni okvir. Uticaj odredbi ovog stuba Bazela III na edukaciju revizora se ogleda u tome što će revizori morati biti upoznati s regulatornim okvirima kako bi mogao da utvrdi da li banka i kreditne institucije posluju u skladu sa tim regulatornim okvirima. Naime, ukoliko se banka, kao osnovna

<sup>11</sup> Lukić R. (2010). *Revizija u bankama*, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta, Beograd, str.143.



finansijska institucija, ne pridržava tog regulatornog propisa postoji veći rizik nastanka loših praksi i prevara kao i gubitaka. Upravo zbog toga je potrebna supervizija finansijskog sistema te edukacija revizora o istoj kako bi se zaštitili deponenti, investitori i akcionari kao i same finansijske institucije.

Bazelski sporazum je definisao 25 principa efikasne bankarske supervizije, a neki od njih su:<sup>12</sup>

- Metode kontinuirane bankarske supervizije: princip 19 – Supervizorski pristup, princip 20 Supervizorske tehnike i princip 21 – Supervizorsko izvještavanje
- Konsolidovana i preko – granična (međunarodna) bankarska supervizija: princip 24 – Konsolidovana supervizija i princip 25 – Odnos supervizije matične i države domaćina.

**Javna objava i tržišna disciplina.** Kako bi se obezbijedila javna transparentnost kreditnih institucija, te da bi se obezbijedila javna objava u skladu sa regulatornim okvirom, neophodno je da budu zadovoljeni uslovi stuba 2, kao i stuba 1 o kojima je prethodno bilo više riječi. Ovaj stub je naročito značajan za treće strane, odnosno korisnike finansijskih usluga i predstavlja dodatnu zaštitu za klijente. Zahtjevi ovog stuba utiču na edukaciju revizora u najvećoj mjeri, budući da revizor mora da bude upoznat sa zahtjevima prethodna dva stuba Bazela III, da bi mogao da zadovolji zahtjeve ovog stuba, odnosno da bi utvrdio da li je javna objava u skladu sa regulatornim okvirom, te da li postoji javna transparentnost kreditnih institucija. Revizor u tom pogledu treba da utvrdi da li su izjave uprave kreditnih institucija i banaka koje su date u tim objavama pouzdane i tačne, jer ukoliko u podacima prikazanim u tim objavama postoje i najmanje greške, te ukoliko objave nisu u skladu sa regulatornim propisima, one mogu izazvati nesagledive posljedice. Upravo zbog toga revizor treba da se edukuje u svim navedenim oblastima ovog Bazelskog sporazuma, kako bi spriječio, odnosno otklonio sve sumnje u postojanje bilo kakvih prevara, grešaka i sličnih nedozvoljenih radnji u samim objavama kako banaka tako i ostalih finansijskih institucija.

## ZAKLJUČAK

Kontinuirana edukacija revizora je ključni faktor kvaliteta revizije. Promjene nastale u Međunarodnim standardima revizije i različitoj regulativi poslovnog okruženja u kojoj klijent djeluje dovode do potrebe za usavršavanjem revizora kroz pohađanje seminara na aktuelne teme, polaganje za dodatne licence i konstantno praćenje promjena kako onih utvrđenih od računovostvene i revizijske profesije tako i od različitih državnih regulatornih tijela. Sve to traži od revizora veliku posvećenost

---

<sup>12</sup> Lukić R. (2010). *Revizija u bankama*, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta, Beograd, str.149.

profesiji, kao i želju da održi ugled profesije na određenom nivou. Dobar ugled je povezan sa kvalitetom revizije jer samo kvalitetne revizijske usluge mogu da dovedu do dobrog ugleda i kredibiliteta revizora i revizorske kuće. Kvalitetne revizijske usluge podrazumijevaju uspostavljanje sistema kontrole kvaliteta firmi koje vrše reviziju kako bi se obezbijedilo da registrovane revizorske firme, njihovi partneri i zaposleni posluju u skladu sa međunarodnim standardima. Aktivnosti ispitivanja kvaliteta preduzete nakon završetka revizijskih procedura predstavljaju osiguranje kvaliteta. Kontrola kvaliteta u procesu revizije pruža razumnu sigurnost da je revizija ispitala sve bitne stavke i da rezultati revizije, kako je navedeno u izvještaju, tačno prezentuju, u svim aspektima materijalnosti, pravo stanje i rezultate pravnog lica. Stoga, ovim radom je prezentovana jasna povezanost između kontinuirane edukacije revizora i kvaliteta revizije.

Drugi značajan uticaj na edukaciju revizora i kvalitet revizije imaju promjene koje su definisane kao eksterne promjene, promjene nastale izvan dohvata računovodstvene i revizijske profesije, promjene na koje računovodstvena profesija ne može uticati ali one značajno mogu da utiču na poslovanje i djelovanje računovodstva i revizije. Kao primjer takav primjer, predstavljen je Bazel III kao promjena u bankarskom sektoru koja je imala jasan uticaj na revizore i revizijske usluge. Odredbe Bazela III su svojim stupanjem na snagu u velikoj mjeri uticale na osposobljenost revizora, njihovo usavršavanje i vršenje revizija banaka jer su morali da se edukuju o sva tri stuba Bazela III (edukacija u oblasti upravljanja i procjene rizika kao i poznavanja same supervizorske regulative i regulative kredinih institucija) kako bi bili osposobljeni da vrše revizije u bankarskom sektoru. Ovim predstavljenim činjenicama je prikazana jasna veza između kontinuirane edukacije, promjena u regulativi i kvalitetu revizije.

## PROFESSIONAL EDUCATION OF THE AUDITORS AND AUDIT QUALITY AFTER CHANGING IN THE ACCOUNTING REGULATORY FRAMEWORK

Svjetlana Vranješ

**Abstract:** The business environment, regulatory bodies and changes in the accounting and auditing legislation significantly influence education of auditors and audit quality. This paper aims to explain how these factors lead to increase demand for continuous improvement of accountants and auditors. While the changes in International Standards on Auditing (ISA) and International Accounting Standards (IAS) are considered as internal changes in accounting profession, Basel III is considered as one of the external factors that leads to changes in the banking sector what caused auditor's obligation to learn these changes and apply in the audit process. This paper presents the conceptual framework of accounting and auditing standards and Basel III, as well as their impact and relationship with audit quality.

**Key words:** auditor, International standards on auditing, International accounting standards, audit quality, Basel III.

## LITERATURA

1. Andrić M., Kršmanović B, Jakšić D. (2009). *Revizija, teorija i praksa*, Ekonomski fakultet Subotica, Subotica.
2. Galijašević Z., Vujnović-Gligorić B. (2012). *Mogući efekti primjene Basela III u bankarskom sektoru BiH*, Časopis za ekonomiju i tržišne komunikacije, II (II), str. 357-366.
3. Hayes, R., Dassen, R., Schilder, A. and Wallage, P. (2005). *Principles of Auditors: An Introduction to International Standards on Auditing*. Pearson Education Limited: Edinburgh.
4. Lukić R. (2010). *Revizija u bankama*, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta, Beograd.
5. Matić V. (2011). *Bazel III*, Bankarski rizik 21, Ekoleks, str. 178-181. Dostupno na: [http://www.ubs-asb.com/Portals/0/Casopis/2011/1\\_2/B01-02-2011-Ekoleks.pdf](http://www.ubs-asb.com/Portals/0/Casopis/2011/1_2/B01-02-2011-Ekoleks.pdf) (14.12.2017.)
6. Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja. (2004). Savez računovoda i revizora Republike Srpske, Banja Luka.
7. Međunarodni standardi i saopštenja revizije, kontrole kvaliteta, pregleda, ostalih uveravanja i srodnih usluga. (2011). Beograd: Savez računovoda i revizora Srbije sa Savezom računovoda i revizora Republike Srpske i Institutom sertifikovanih računovoda Crne Gore
8. Radenković Jocić A., Stanković J., Anđelković Pešić M. (2012.). *Harmonizacija regulative o upravljanju rizikom u bankarskom sektoru Srbije*, Teme, Univerzitet u Nišu, Niš, str. 1193 – 1213.